

Ik ben geboren op 22 november 1869. Mijn ouders bewoonden destijds een appartement op de vierde of vijfde etage in de Rue de Médecins[‡], waar ze een paar jaar later zijn weggegaan en waarvan me niets meer bijstaat. Maar het balkon herinner ik me nog wel, of liever gezegd het uitzicht vanaf het balkon: het bovenaanzicht van het plein en de waterstraal van de fontein - of nog preciezer: ik zie nog de door mijn vader geknipte en gevouwen papieren vliegers voor me, die we vanaf het balkon oplieten en die door de wind over de fontein van het plein werden meegevoerd tot de Jardin du Luxembourg, waar ze in de hoge takken van de kastanjabomen bleven haken.

Ik herinner me ook nog een grote tafel, de eetkamertafel vermoedelijk, met een laaghangend kleed, waar ik onder kroop met het zoontje van de conciërge, een knulletje van mijn leeftijd dat soms bij me kwam spelen.

‘Wat spoken jullie daar uit?’ riep mijn kindermeisje.[‡]

‘Niks. We zijn aan het spelen.’ En we rammelden met wat speelgoed dat we voor de schijn hadden meegenomen. In werkelijkheid amuseerden we ons heel anders: dicht tegen elkaar aan, maar niet bij elkaar, gaven we ons over aan wat, naar ik later hoorde, ‘kwelijke gewoonten’ werd genoemd.

Wie van ons beiden had het de ander geleerd, en van wie had die het dan zelf weer geleerd? Ik weet het niet. Het is nu eenmaal zo dat een kind soms uit zichzelf op zulke dingen komt. Wat mij betreft, ik kan niet zeggen of iemand me iets verteld had of hoe ik het genot ontdekte, maar het is er altijd geweest, zover als mijn herinnering teruggaat.

Ik besef heel goed hoe ik mezelf schaad door dit en wat nog komen gaat te vertellen; ik voel nu al hoe het tegen me gebruikt zal kunnen worden. Maar mijn verhaal heeft alleen zin als het waarheidsgetrouw is. Laat ik zeggen dat ik dit schrijf als boetedoening.

Ik herinner me mezelf op die onschuldige leeftijd waarop men een kind graag louter als een open, teer en zuiver zieltje ziet, alleen als teruggetrokken, lelijk en achterbaks.

Ik werd mee naar buiten genomen, naar de Jardin du Luxembourg, maar ik wilde niet met andere kinderen spelen, ik hield me stuurs afzijdig en bleef bij mijn kindermisje; ik keek toe bij de spelletjes van de andere kinderen. Met behulp van emmertjes bakten ze rijen mooie zandtaartjes... Toen mijn kindermisje even de andere kant op keek rende ik er plotseling op af en stampte alle taartjes kapot.

Een ander voorval dat ik wil vertellen is eerder bizar en daarom schaam ik me er waarschijnlijk minder voor. Mijn moeder heeft het me later dikwijls verteld, en haar verhaal versterkt mijn herinnering.

Het gebeurde in Uzès, waar we eens per jaar de moeder van mijn vader[‡] en een paar andere familieleden gingen bezoeken, zoals neef en nicht de Flux, die in het hartje van de stad een oud huis met een tuin hadden. Het gebeurde in dat huis van de familie de Flux.[‡] Mijn nichtje was erg mooi en dat wist ze. Tegen haar diepzwarte haar, dat ze in het midden gescheiden droeg, kwamen haar scherpgesneden profiel als van een camee (ik heb pas nog haar foto weer gezien) en haar stralende huid mooi uit. De glans van die huid herinner ik me nog heel goed, die staat me vooral nog zo goed bij omdat ze de dag dat ik aan haar werd voorgesteld een jurk droeg met een lage halsuitsnijding.

‘Ga je nicht maar gauw een kusje geven,’ zei mijn moeder toen ik de salon binnenging. (Ik zal niet ouder dan een jaar of vier zijn geweest, hooguit vijf.) Ik liep op haar af. Mijn nicht trok me naar zich toe, waarbij ze vooroverboog zodat haar schouder bloot kwam.

Bij het zien van dat stralend blanke vlees werd ik bevangen door een vreemde duizeling: in plaats van mijn lippen te drukken op de wang die ze me voorhield, zette ik, gefascineerd door die oogverblindende blankheid, heel hard mijn tanden in haar schouder. Niet slaakte een gil van pijn, ik van afgrijzen, en daarna spuugde ik vol afkeer op de grond. Ik werd vlug mee de kamer uit genomen, en ik geloof dat iedereen zo stomverbaasd was dat men vergat mij te straffen.‡

Op een foto uit die tijd, die ik hier voor me heb, sta ik weggekropen in de rokken van mijn moeder, uitgedost in een belachelijk geruit jurkje, een bozig, wegstroefend bleekneusje.

Ik was zes toen we uit de Rue de Médecis weggingen. Ons nieuwe appartement, Rue de Tournon no. 2, op de tweede verdieping, lag op de hoek met de Rue Saint-Sulpice, waarop de ramen van de bibliotheek van mijn vader uitzagen; het raam van mijn kamer bood uitzicht op een grote binnenplaats. Ik herinner me vooral de voorkamer, omdat ik daar het vaakst was als ik niet op school of in mijn eigen kamer zat, en omdat mama, als ze er genoeg van had dat ik steeds om haar heen draaide, zei dat ik maar met ‘mijn vriendje Pierre’ moest gaan spelen, dat wil zeggen in mijn eentje. Het bonte vloerkleed van die voorkamer had grote geometrische motieven, waartussen ik heerlijk kon knikkeren met mijn bewuste ‘vriendje Pierre’.

In een klein netje zaten mijn mooiste knikkers, die ik stuk voor stuk had gekregen en die ik niet bij de gewone bewaarde. Als ik sommige van die knikkers in mijn hand nam raakte ik steeds opnieuw betoverd door hun schoonheid: vooral een kleine van zwart agaat met witte evenaar en keerkringen, en een andere, van doorzichtig kornalijn, met de kleur van licht hoorn, die ik gebruikte om te ketsen. En verder had ik in een grote linnen zak een hele voorraad grauwe kleiknikkers die ik won of verloor en die ik als inzet gebruikte toen ik later echte vriendjes vond om mee te spelen.

Een ander spel waarop ik verzot was is dat wonderbaarlijke in-

strument dat men een caleidoscoop noemt: een soort kijker waarin aan het uiteinde een steeds van vorm veranderende rozet voor je ogen wordt getoverd van bewegende gekleurde stukjes glas, die tussen twee doorzichtige glazen plaatjes geklemd zitten. De binnenkant van de kijker is bekleed met spiegels, waarin het toverachtige schouwspel van de stukjes glas, die bij de minste beweging van het apparaat tussen de glazen plaatjes verschuiven, symmetrisch vermenigvuldigd wordt. De steeds veranderende rozetten brachten me in onuitsprekelijke vervoering. Nu nog zie ik heel precies de kleur en de vorm van de glazen steentjes voor me: het grootste was een lichte robijn, driehoekig van vorm; door zijn gewicht kantelde die het eerst en schoof over de rest heen, die hij in beweging bracht. Er was ook een heel donkere, bijna ronde granaat, een sikkelvormige smaragd, een topaas waarvan ik alleen de kleur nog weet, een saffier en drie goudbruine scherfjes. Ze verschenen nooit allemaal tegelijk ten tonele, sommige steentjes bleven geheel, andere half verborgen in de coulissen, buiten het zicht van de spiegels, alleen de robijn was zo groot dat hij nooit helemaal verdween. Mijn nichtjes[‡], die mijn liefde voor dit spel deelden, maar er minder geduld voor opbrachten, schudden de kijker heen en weer om er steeds een volkomen nieuw beeld in te zien. Ik pakte het anders aan: zonder mijn ogen af te wenden van het schouwspel draaide ik de caleidoscoop voorzichtig, heel voorzichtig rond en keek vol bewondering hoe de rozet langzaam van vorm veranderde. Soms had de haast onmerkbaar verschuiving van een van de elementen allesomverwerpende gevolgen. Ik was even nieuwsgierig als gefascineerd, en wilde het toestel al snel dwingen me zijn geheim prijs te geven. Ik schroefde de achterkant los, telde de stukjes glas en haalde drie spiegelstukjes uit de glazen koker, die ik daarna weer terugplaatste, maar ik deed er nog maar drie of vier glazen steentjes in. Het kleureffect was armzalig, de veranderingen veroorzaakten geen verrassing meer, maar wat kon je de losse stukjes goed volgen, wat kon je goed begrijpen hoe dit moois in elkaar stak!